

Prof. zw. dr hab. TOMASZ GRZEGORCZYK

Katedra Postępowania Karnego i Kryminalistyki

Zakład Postępowania Karnego

*Wniosek prokuratora o umorzenie przez sąd
postępowania przygotowawczego
z powodu niepoczytalności sprawcy*

I

W kodeksie postępowania karnego z 1969 r. było zasadą, że bez względu na powód umorzenie postępowania karnego, umorzenie dochodzenia lub śledztwa leżało w gestii prokuratora. Jeżeli przyczyną umorzenia była niepoczytalność sprawcy, prokurator występował do sądu o zastosowanie odpowiedniego środka zabezpieczającego (art. 282 d. k.p.k.). Kodeks postępowania karnego z 1997 r. zmienił tę zasadę. Według niego, wprawdzie nadal prokurator decyduje o umorzeniu postępowania przygotowawczego (art. 322 k.p.k.), ale jeżeli ustalono, iż podejrzany dopuścił się czynu w stanie niepoczytalności, a istnieją podstawy do zastosowania środka zabezpieczającego, to prokurator, po zamknięciu śledztwa lub dochodzenia, występuje do sądu z wnioskiem o umorzenie postępowania i zastosowanie takiego środka (art. 324 k.p.k.). Jedynie gdyby środkiem zabezpieczającym miał być tylko przypadek przedmiotów, wówczas do umorzenia postępowania przygotowawczego uprawniony pozostaje prokurator, który – po uprawomocnieniu się decyzji o umorzeniu – występuje następnie do sądu o orzeczenie tego przypadku (art. 323 k.p.k.).

Tym samym, według obecnego kodeksu postępowania karnego obowiązuje reguła, że umorzenie dochodzenia lub śledztwa z uwagi na niepoczytalność sprawcy, jeżeli zachodzi potrzeba stosowania doń środków zabezpieczających,

należy do sądu. Natomiast odstępstwem od niej jest, że gdyby z materiałów sprawy, po zamknięciu postępowania przygotowawczego, wynikało, iż jedynym niezbędnym środkiem zabezpieczającym jest przepadek przedmiotów, to o umorzeniu decyduje jednak prokurator, a sąd jest władny tylko do orzekania – na wniosek prokuratora – samego przepadku. W obu wypadkach sądem właściwym jest sąd, który byłby rzeczowo właściwy do rozpoznania danej sprawy w pierwszej instancji. Prokurator decyduje natomiast o umorzeniu dochodzenia lub śledztwa, z uwagi na niepoczytalność sprawcy, gdy w ogóle nie ma potrzeby stosowania jakiegokolwiek środka zabezpieczającego oraz gdy powodem umorzenia jest inna przeszkoda procesowa niż niepoczytalność sprawcy albo gdy postępowanie nie dostarczyło podstaw faktycznych do wystąpienia z oskarżeniem (art. 17 § 1 i art. 322 § 1 k.p.k.).

II

Wniosek prokuratora o umorzenie przez sąd postępowania i zastosowanie wobec sprawcy środka zabezpieczającego, o jakim mowa w art. 324 k.p.k., jest skargą wszczynającą postępowanie sądowe w przedmiocie określonym w tym postulującym oświadczeniu woli.

Niekiedy w doktrynie twierdzi się, iż pełni on rolę podobną do aktu oskarżenia – jako jego surogat¹. Ze stanowiskiem tym trudno się zgodzić. Akt oskarżenia, tak jak i jego surogaty (np. wniosek o warunkowe umorzenie postępowania, skarga złożona na ręce policji w trybie prywatnoskargowym, czy znany do 2001 r.² wniosek o ukaranie złożony w kolegium ds. wykroczeń po przekazaniu tej sprawy przez kolegium sądowi), domagają się pozytywnego rozstrzygnięcia przez sąd w kwestii przedmiotu procesu, czyli co do odpowiedzialności karnej sprawcy.

Wniosek wskazany w art. 324 k.p.k. żąda natomiast umorzenia procesu z uwagi na brak podstaw do ponoszenia przez sprawcę odpowiedzialności karnej i zastosowania wobec niego, dopuszczalnego przez prawo karne materialne, środka zabezpieczającego. Wniosek ten jest zatem tylko skargą wymaganą, stosownie do zasady skargowości (art. 14 § 1 k.p.k.), dla wszczęcia postępowania sądowego w określonej kwestii. Skargą taką jest nie tylko akt oskarżenia lub jego surogat, ale – w zależności od rozpatrywanej

¹ Zob. np. K. Marszał, *Proces karny*, Katowice 1997, s. 353; J. Grajewski, L. Paprzycki, *Kodeks postępowania karnego z komentarzem*, Sopot 2000, s. 46; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 1999, s. 101–102.

² Po wejściu w życie 17.10.2001 r. nowego kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia z dn. 24.08.2001 r. (Dz.U., nr 106, poz. 1148) i likwidacji kolegiów ten surogat aktu oskarżenia zdezaktualizował się.

kwestii – także np. wniosek prokuratora o orzeczenie przepadku przedmiotów tytułem środka zabezpieczającego (art. 323 k.p.k.) czy przepadku poręczenia (art. 278 § 1 k.p.k.), apelacja i zażalenie, kasacja i wniosek o wznowienie procesu, wniosek o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, itd. Jako skarga, wniosek przewidziany w art. 324 k.p.k. inicjuje postępowanie sądowe, a jednocześnie obliguje sąd do rozpatrzenia kwestii, której dotyczy.

Ponieważ żądanie prokuratora – zgodnie z art. 324 k.p.k. – jest wnioskiem „o umorzenie postępowania i zastosowanie środka zabezpieczającego”, to należy przyjąć, że mamy tu do czynienia z jednym łącznym żądaniem, a nie z dwoma wnioskami, tyle że zawartymi w jednym piśmie procesowym. Skoro przy tym środki zabezpieczające mogą być stosowane jedynie do „sprawcy” czynu wypełniającego znamiona przestępstwa, to wniosek ten – poza wymogami stawianymi każdemu pismu procesowemu (art. 119 k.p.k.) – powinien wskazywać na istnienie dowodów wykazujących: (a) sprawstwo podejrzanego, (b) jego niepoczytalność, oraz (c) potrzebę stosowania określonego środka zabezpieczającego. We wniosku tym należy też wskazać środek, jaki zdaniem prokuratora powinien tu być orzeczony. Prokurator może przy tym sugerować zarówno jeden, jak i kilka takich środków, jeżeli tylko istnieją podstawy do ich zastosowania, w tym również i przypadek przedmiotów. Ten ostatni środek nie wymaga wprowadzić występowania przez prokuratora do sądu o umorzenie postępowania, ale jedynie wówczas, gdy uważa on, że ma to być jedyny środek zabezpieczający; wtedy to prokurator samodzielnie decyduje o umorzeniu i występuje następnie do sądu tylko o orzeczenie przepadku (art. 323 k.p.k.). Jeżeli natomiast przypadek winien być zastosowany wraz z innym środkiem zabezpieczającym, wówczas prokurator musi już wystąpić do sądu w trybie przewidzianym w art. 324 k.p.k.

Wniosek jest składany „po zamknięciu” dochodzenia lub śledztwa, to zaś może nastąpić po uprzednim końcowym zapoznaniu podejrzanego i jego obrońcy z materiałami postępowania przygotowawczego (art. 324 zd. II i art. 321 k.p.k.). Z interpretacji literalnej wydawać się może, że do występowania z omawianym wnioskiem nie ma zastosowania art. 331 k.p.k., który normuje terminy, w jakich – licząc od daty zamknięcia postępowania przygotowawczego – prokurator powinien wnieść akt oskarżenia albo wydać postanowienie o umorzeniu lub zawieszeniu postępowania bądź o uzupełnieniu dochodzenia lub śledztwa, ponieważ w katalogu czynności prokuratora nie wymieniono tu wniosku przewidzianego w art. 324 k.p.k. Skoro jednak art. 331 k.p.k. wskazuje na prokuratorskie umorzenie, a w sytuacji objętej art. 324 k.p.k. nie może ono nastąpić decyzją tego podmiotu, lecz sądu, to należy przyjąć, że prokurator powinien wystąpić do sądu z omawianym wnioskiem także w terminach wskazanych w art. 331 k.p.k.

Nie budzi jednak wątpliwości, iż terminy te mają jedynie charakter instrukcyjny, służą tylko przyspieszeniu postępowania, przeto uchybienie im nie pociąga za sobą konsekwencji procesowych. Do wniosku winny być dołączone materiały (akta) postępowania przygotowawczego.

III

W postępowaniu sądowym wszczętym w wyniku prokuratorskiego wniosku przewidzianego w art. 324 k.p.k. nie stosuje się przepisów o oskarżeniu posiłkowym, niedopuszczalne jest też powództwo cywilne (art. 354 pkt 1 k.p.k.). Jest to zrozumiałe, gdyż oskarżenie posiłkowe wiąże się z oskarżaniem, czyli żądaniem, by określona osoba poniosła odpowiedzialność karną, gdy tymczasem przy omawianym wniosku chodzi o umorzenie procesu z uwagi na brak podstawy takiej odpowiedzialności w postaci niepoczytalności sprawcy. To samo odnieść należy do powództwa adhezyjnego, jako że roszczeń cywilnych w procesie karnym dochodzić można jedynie wobec sprawcy ponoszącego odpowiedzialność karną za przestępstwo, z którym bezpośrednio wiąże się to roszczenie.

Zasadą jest, że wniosek, o którym mowa w art. 324 k.p.k., rozpoznaje się na rozprawie (art. 354 pkt 2 *in principio*). Ma prawo uczestniczyć w niej także pokrzywdzony (art. 384 § 2 k.p.k.), przeto winno się go powiadomić o jej terminie (art. 117 § 1 k.p.k.). Do osoby, której wniosek prokuratora dotyczy, stosuje się odpowiednio przepisy o oskarżonym (art. 380). Nie jest on więc oskarżonym, a jedynie dla określenia jego sytuacji procesowej w toku rozprawy, odpowiednio stosuje się doń przepisy o prawach i obowiązkach oskarżonego w procesie karnym. Celem rozprawy nie jest tu bowiem rozstrzyganie o winie i karze tej osoby, ale przeprowadzenie w kontradiktoryjny i bezpośredni sposób postępowania dowodowego w celu rozstrzygnięcia kwestii istnienia podstawy do umorzenia postępowania, czyli niepoczytalności sprawcy czynu, oraz potrzeby zastosowania wobec niego środka zabezpieczającego. Dlatego też rozprawa ta odbywa się z wyłączeniem tzw. jawności zewnętrznej (art. 359 pkt 1 k.p.k.). Jak trafnie zaś wskazano w uchwale Sądu Najwyższego z dn. 19 sierpnia 1999 r. (I KZP 21/99, OSNKW 1999, nr 9–10, poz. 49)³, sąd rozpoznaje tę kwestię także w sprawach o przestępstwa zagrożone karą 25 lat pozbawienia wolności lub dożywotniego pozbawienia wolności, w składzie podstawowym dla rozprawy w pierwszej instancji – tj. sędziego i dwóch ławników bądź trzech sędziów art. 26 § 1 lub § 2 k.p.k.), a nie w składzie szczególnym (art. 28 § 3 k.p.k.),

³ Zob. szerzej o tej uchwale T. Grzegorzczuk, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Kraków 2001, (wyd. 2), s. 128 i podane tam piśmiennictwo.

gdyż nie orzeka w przedmiocie odpowiedzialności karnej sprawcy za taki czyn, z możliwością sięgnięcia po te kary, ale tylko odnośnie do umorzenia postępowania, z uwagi na brak poczytalności po stronie sprawcy czynu.

W przedmiocie wniosku prokuratora o umorzenie postępowania i zastosowanie środka zabezpieczającego do niepoczytalnego sprawcy sąd orzeka – także po rozprawie – postanowieniem, gdyż umarzanie wyrokiem jest – zgodnie z art. 414 § 1 k.p.k. – możliwe tylko wtedy, gdy dopiero po rozpoczęciu przewodu sądowego, sąd stwierdzi okoliczność wyłączającą postępowanie, w tym istnienie niepoczytalności oskarżonego. W wypadku określonym w art. 324 k.p.k. sąd zaś od początku proceduje w kwestii umorzenia procesu z uwagi na niepoczytalność, winien zatem orzekać postanowieniem⁴.

Wyjątkowo możliwe jest rozpoznanie omawianego wniosku na posiedzeniu (art. 354 pkt 2 k.p.k.). Formalnym warunkiem takiego procedowania był do 1 lipca 2003 r. stosowny wniosek złożony przez obrońcę podejrzanego. Prezes sądu mógł go uwzględnić i nie kierować sprawy na rozprawę jedynie wówczas, gdy w świetle dołączonych materiałów dochodzenia lub śledztwa, ani sprawstwo podejrzanego, ani jego brak poczytalności w chwili czynu nie budziły wątpliwości, a przeprowadzanie rozprawy w tej sytuacji nie było celowe. W wyniku nowelizacji kodeksu dokonanej ustawą z dn. 10 stycznia 2003 r.⁵ zrezygnowano z wymogu występowania przez obrońcę ze stosownym wnioskiem, i o posiedzeniu decyduje prezes sądu, ale z urzędu. Pozostałe wymogi skierowania sprawy na posiedzenie nie uległy zmianie. Na posiedzeniu tym sąd orzeka w składzie wynikającym z art. 30 § 1 k.p.k. – tj. sąd rejonowy jednoosobowo, a sąd okręgowy w składzie trzech sędziów. Rozstrzyga zaś w przedmiocie wniosku, tak jak na rozprawie, postanowieniem.

W posiedzeniu ma prawo wziąć udział pokrzywdzony (art. 354 pkt 2 *in fine*). Udział obrońcy jest już obowiązkowy, gdyż ustawa wyraźnie mówi o skierowaniu sprawy „na posiedzenie z udziałem obrońcy”, przeto nie zna możliwości procedowania tu bez obrońcy, a tym samym jego niestawiennictwo tamuje tok posiedzenia (art. 117 § 3 k.p.k.)⁶. Jeżeli chodzi o udział w omawianym posiedzeniu samego podejrzanego, to co do zasady jest on również obowiązkowy, jako że i tu kodeks mówi o posiedzeniu „z udziałem [...] podejrzanego”, ale zastrzega się jednocześnie, iż „podejrzany nie bierze udziału w posiedzeniu, jeżeli opinii biegłych wynika, że byłoby to niewskazane, chyba że sąd uzna jego udział za konieczny”.

⁴ Tak też w cyt. uchwale SN z 19.08.1999 r. (I KZP 21/99).

⁵ Dz.U. nr 17, poz. 155.

⁶ Tak też np. T. Grzegorzczak, *Kodeks...*, s. 831–832; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks...*, t. II, s. 287.

Pamiętać należy, że zgodnie z art. 202 § 4 k.p.k., opinia psychiatryczna powinna zawierać stwierdzenia dotyczące zarówno poczytalności oskarżonego w chwili czynu oraz jego aktualnego stanu zdrowia psychicznego, jak i co do jego „zdolności do udziału w postępowaniu”. Biegli psychiatrzy powinni zatem zawsze, jeżeli przyjmują istnienie niepoczytalności sprawcy, wypowiedzieć się, jaki jest jego aktualny stan psychiczny, oraz czy może on brać udział w postępowaniu. Jeżeli biegli ci, przyjmując niepoczytalność podejrzanego, uznali jednocześnie, iż jej przyczyna trwa nadal, a nie wypowiedzieli się w ogóle odnośnie do możliwości uczestnictwa podejrzanego w postępowaniu, to opinię taką należy uznać za niepełną i prokurator powinien zażądać jej uzupełnienia w tej materii (art. 201 k.p.k.). Gdyby biegli uznali, że niepoczytalny podejrzany, z uwagi na swój aktualny stan zdrowia psychicznego, nie może uczestniczyć w postępowaniu, wówczas nie bierze on udziału w posiedzeniu, chyba że sąd uzna jego udział za niezbędny. Sąd może to uznać bądź na odrębnie wcześniej zwołanym posiedzeniu – tak, by można było jeszcze zarządzić stawiennictwo podejrzanego na posiedzenie merytoryczne – albo też na samym posiedzeniu merytorycznym, odraczając je. Jeżeli biegli uznali, że podejrzany mimo niepoczytalności w chwili czynu i obecnego stanu psychicznego może jednak uczestniczyć w postępowaniu, to prezes sądu, zarządzając posiedzenie, o jakim mowa w art. 354 pkt 2 k.p.k., ma jednocześnie obowiązek powiadomienia o jego terminie podejrzanego, a gdy przebywa on w zakładzie leczniczym – obowiązek zarządzenia także jego doprowadzenia na posiedzenie. Jeżeli naruszono te wymogi, wówczas sąd na posiedzeniu merytorycznym powinien je odroczyć, ustalić nowy termin, zarządzając powiadomienie o nim podejrzanego i doprowadzenie go na to posiedzenie. Uchybienie tym wymogom i prowadzenie posiedzenia bez udziału podejrzanego uznać należy za obrazę przepisów postępowania, która mogłaby mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia; jest to zatem podstawa odwoławcza (art. 438 pkt 2 k.p.k.), a także powód do kasacji prawomocnego orzeczenia (art. 523 § 1 i 521 k.p.k.). W posiedzeniu bierze też udział prokurator.

IV

Pozytywne rozstrzygnięcie przez sąd w przedmiocie wniosku prokuratora jest możliwe jedynie w razie jednoczesnego potwierdzenia się obu warunków, od których zależy kompetencja sądu do umarzania postępowania przygotowawczego, czyli ustalenia, że rzeczywiście podejrzany jest niepoczytalny oraz że istnieją podstawy do stosowania środka zabezpieczającego.

Doktryna i orzecznictwo zgodnie przyjmują przy tym, że sąd nie jest związany żądaniem prokuratora co do rodzaju środka zabezpieczającego,

jaki należało orzec⁷. Sąd ten może zatem orzec zarówno ten środek, który wskazano we wniosku prokuratora, jak i zamiast niego inny środek albo niektóre tylko z środków sugerowanych przez wnioskodawcę lub środek nie wskazany we wniosku obok środka tam określonego. Sąd może przy tym również ograniczyć się do zastosowania jedynie przypadku przedmiotów tytułem środka zabezpieczającego, choćby w ogóle nie wskazano go we wniosku prokuratora.

Jak zasadnie wynika z uzasadnienia uchwały Sądu Najwyższego z dn. 26 września 2002 r. (I KZP 13/2002)⁸, skoro sąd nie jest związany rodzajem środka zabezpieczającego żadanego przez prokuratora, a jedynie samym żądaniem zastosowania środka reakcji prawnej tego typu, gdyż to właśnie potrzeba jego stosowania uzasadnia kompetencję sądu, to jeżeli tylko potrzeba orzeczenia takiego środka istnieje, nie ma znaczenia, że jest nim jedynie przypadek przedmiotów, a nie inny środek zabezpieczający wskazany w rozdz. X k.k. Nie jest to sprzeczne z treścią art. 323 k.p.k., który – jak wskazano wcześniej – upoważnia prokuratora do umarzania postępowania przygotowawczego, gdy jedynym koniecznym środkiem zabezpieczającym jest przypadek przedmiotów, gdyż przepis odnosi się do tej jeszcze fazy procesu, gdy to prokurator ocenia potrzebę stosowania środka zabezpieczającego przy niepoczytalności sprawcy. Jeżeli organ ten dostrzegł konieczność sięgania po inne niż przypadek środki zabezpieczające i dlatego wystąpił do sądu z wnioskiem w trybie art. 324 k.p.k., a postępowanie sądowe w tej kwestii w ocenie sądu dało jedynie podstawy do stosowania przypadku przedmiotów tytułem środka zabezpieczającego, to wymogi przewidziane w art. 324 k.p.k. zostały spełnione, i sąd może umorzyć postępowanie z ograniczeniem się do tegoż przypadku. Nie ma natomiast powodów do przekazywania sprawy prokuratorowi, by ten, po umorzeniu dochodzenia lub śledztwa, wystąpił następnie do sądu o orzeczenie przypadku.

Sąd powinien natomiast odmówić uwzględnienia wniosku i przekazać sprawę prokuratorowi, jeżeli ustali, iż brak podstaw do przyjęcia niepoczytalności podejrzanego, albo gdy wprawdzie niepoczytalność ta nie budzi wątpliwości, ale nie ma powodów do stosowania wobec sprawcy jakiegokolwiek środka zabezpieczającego. W pierwszym wypadku – ponieważ w ogóle brak jest podstaw do umorzenia procesu z uwagi na niepoczytalność

⁷ Zob. np. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks...*, t. II, s. 138; J. Bratoszewski i in., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. II, Warszawa 1998, s. 117; T. Grzegorzczak, *Kodeks...*, s. 866; R. Stefański, *Organ uprawniony do umorzenia postępowania przygotowawczego z powodu niepoczytalności podejrzanego w nowym k.p.k.*, Prokuratura i Prawo 1997, nr 12, s. 131, oraz uchwała 7 sędziów SN z 26.09.2002 r. (I KZP 13/2002, OSNKW 2002, nr 11–12, poz. 88).

⁸ OSNKW 2002, nr 11–12, poz. 88.

podejrzanego, w drugim – gdyż sąd może umarzać postępowanie przygotowawcze tylko wtedy, gdy jednocześnie stosuje środek zabezpieczający; jeżeli potrzeby sięgania po taki środek nie ma, uprawnionym do umorzenia jest tu wyłącznie prokurator (art. 322 k.p.k.).

Jak trafnie podniesiono w uchwale Sądu Najwyższego z dn. 23 kwietnia 2002 r. (I KZP 7/02)⁹, gdy niemożność uwzględnienia wniosku wynika jedynie z faktu braku podstaw do stosowania środka zabezpieczającego, wówczas winno dojść do odmowy jego uwzględnienia i przekazania sprawy prokuratorowi z uwagi na brak właściwości sądu co do umarzenia postępowania przygotowawczego bez stosowania takiego środka (art. 35 k.p.k.). Tym samym zaś, w sytuacji, w której zachodzi potrzeba uzupełniania dochodzenia lub śledztwa (np. brak podstaw do przyjęcia niepoczytalności), tam odmowa winna się wiązać z jednoczesnym przekazaniem sprawy prokuratorowi do uzupełnienia postępowania z posiedzenia sądu (art. 345 k.p.k.). Obecnie wynika to wyraźnie z art. 324 § 2 k.p.k. wprowadzonego nowelą do kodeksu postępowania karnego z 10 stycznia 2003 r. Na postanowienia te służy zażalenie (art. 324 § 3 k.p.k.). Zażalenie przysługuje też na postanowienie sądu co do środka zabezpieczającego, a więc w razie uwzględnienia przez sąd wniosku prokuratora i umorzenie postępowania z zastosowaniem takiego środka.

V

Problematiczna okazała się w praktyce kwestia dopuszczalności cofania przez prokuratora wniosku, o jakim mowa w art. 324 k.p.k., oraz tzw. cofania częściowego – tj. jedynie w zakresie stosowania środka zabezpieczającego. W doktrynie i orzecznictwie przeważa zdecydowanie pogląd dopuszczający cofanie przez strony swych postulujących oświadczeń woli, chyba że z ustawy wynikają w tej materii ograniczenia¹⁰. W odniesieniu do omawianego wniosku brak jednak w kodeksie jakichkolwiek ograniczeń

⁹ OSNKW 2002, nr 7–8, poz. 59.

¹⁰ Tak np. S. Glaser, *Zarys polskiego procesu karnego wraz z prawem o ustroju sądów powszechnych*, Kraków 1929, s. 91; S. Śliwiński, *Polski proces karny przed sądem powszechnym*, Warszawa 1948, s. 430; W. Daszkiewicz, *Prawo karne procesowe. Zagadnienia ogólne*, t. II, Poznań 2001, s. 16–17; T. Grzegorzcyk, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2001, (wyd. 3), s. 372–373; I. Nowikowski, *Odwolalność czynności procesowych stron w polskim procesie karnym*, Lublin 2001, s. 52–62, a także np. w wyroku SN z 16.02.1933 r. (II 3 K 1173/30, OSP 1931, poz. 295) czy w uchwale SN z 23.01.1975 r. (IV KZ 44/74, OSNKW 1975, nr 3–4, poz. 32). Odmienne jednak np. S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2001, s. 61, oraz w uchwale SN z 27.04.2001 r. (I KZP 8/01, OSNKW 2001, nr 7–8, poz. 51), ale krytycznie o tej uchwale zob. np. S. Zabłocki, *Glosa*, Pałestra 2001, nr 9–10, s. 209–219.

w tym zakresie. Nie można przy tym stosować do niego *per analogiam* przepisów o cofaniu publicznego aktu oskarżenia (cofnięcie takie nie wiąże sądu – art. 14 § 2 k.p.k.), gdyż – jak wskazano na wstępie – wniosek przewidziany w art. 324 k.p.k. nie jest surogatem aktu oskarżenia. Zatem, dopóki sąd nie wyda orzeczenia w przedmiocie tego wniosku, prokurator może skutecznie wniosek ów cofnąć. Takie też stanowisko zajął Sąd Najwyższy w powoływanej już uchwale z dn. 26 września 2002 r. (I KZP 13/2002).

Wskazano tam jednak trafnie, że prokurator nie może skutecznie cofnąć omawianego wniosku jedynie w części dotyczącej stosowania środka zabezpieczającego, gdyż zachodzi tu *iunctum* między obu żądaniami w nim zawartymi, które w swej istocie są łącznym żądaniem umorzenia postępowania z zastosowaniem środka zabezpieczającego. Nie można przy tym zasadnie twierdzić, iż w razie takiego częściowego cofnięcia należy przyjąć domniemanie, że doszło jednak do cofnięcia całego wniosku, skoro o umorzeniu postępowania przygotowawczego bez stosowania środków zabezpieczających decyduje i tak prokurator. Treść art. 324 § 2 k.p.k. nie daje bowiem podstaw do wysuwania takiego domniemania. Można jedynie, odczytując *in concreto* oświadczenie cofające, rozważyć – w świetle art. 118 § 1 k.p.k. nakazującego oceniać oświadczenie woli według jego treści – czy jednak nie doszło do pełnego cofnięcia wniosku; np. prokurator oświadcza, że nie dostrzega już podstaw do stosowania środka zabezpieczającego, więc cofa swe żądanie bez precyzowania, w jakiej części, ale już nie wówczas, gdy wyraźnie oświadcza, iż rezygnuje z żądania stosowania środka zabezpieczającego, popierając poza tym swój wniosek o umorzenie. W tej ostatniej sytuacji cofnięcie jest nieskuteczne i sąd powinien dalej procedować w przedmiocie wniosku.

Jeżeli doszło do skutecznego cofnięcia wniosku, wtedy sąd powinien umorzyć postępowanie sądowe w przedmiocie tegoż wniosku, właśnie z uwagi na to cofnięcie. Jak się bowiem podnosi w doktrynie, cofnięcie skargi prowadzi w polskim procesie karnym do umorzenia postępowania nią wywołanego, chyba że przepis szczególny przewiduje odmienne rozwiązanie¹¹. Wprawdzie wskazuje się też – na gruncie postępowania odwoławczego – że dopuszczalne jest pozostawienie bez rozpoznania środka odwoławczego, nie tylko w razie cofnięcia, ale zawsze, gdy dochodzi do jego dezaktualizacji¹². Rzecz však w tym, że na gruncie środków odwoławczych konstrukcja pozostawienia środka bez rozpoznania jest przewidziana (art. 432 k.p.k.), zatem można tu rozważać poszerzenie podstaw do takich

¹¹ Zob. M. Cieślak, *Polska procedura karna*, Warszawa 1984, s. 280–282; I. Nowikowski, *Odwoływalność...*, s. 284.

¹² Zob. np. Z. Doda, *Zażalenie w procesie karnym*, Warszawa 1985, s. 308.

rozstrzygnąć. W postępowaniu w kwestii wniosku, o jakim mowa w art. 324 § 1 k.p.k., nie chodzi jednak o postępowanie odwoławcze, brak zaś tu wyrażnego wskazania ustawy o pozostawianiu tego wniosku w określonych wypadkach bez rozpoznania. Pozostaje zatem, w razie cofnięcia wniosku, umorzenie postępowania wszczętego w wyniku jego złożenia.

TOMASZ GRZEGORCZYK

Motion of the prosecutor concerning the discontinuance of the preparatory proceeding as result of insanity of the offender by the court (Summary)

In the Code of Penal Proceedings of 1969, the principle was that irrespective of the reason for the discontinuance of proceedings- the discontinuance of investigation or inquiry should always be left to the prosecutor. The code of 1997 adopted another solution. It was acknowledged that in cases where the suspect commits an act in the state of insanity and there are reasons for the use of preventive measures, the prosecutor after the closure of the preparatory proceeding should approach the court with a motion of discontinuance by the court handling the penal proceeding and the application of those means on the offender (art. 323). This type of motion is presented during the trial (hearing) as a matter of principle, and only when there are no doubts about the causation of the suspect and his/her insanity at the time the offence was committed, the president of the court can send it for reconnaissance in a session (art. 354).

In the article, the conditions of management of the trial and session are elaborated in the subject of the motion, their course and the types of court decision. For the fact that the sitting is not to decide on the penal liability but to put through the motion for the discontinuance of the proceeding, the court always decides, also during trial, with a decision. The court is not bound by the suggestions of the prosecutor about the type of means of preventive. Discontinuing the proceeding therefore means that another means than shown in the motion could be used, beside or instead of the one recommended. It is also possible for the court to forfeit only to sentencing in the case as a means of preventive. However, if the court does not see at all any need to reach for means of preventive, it should refuse the consideration of the motion and send the case to the prosecutor, for discontinuance of the preparatory proceeding without applying preventive measures. These are still in the gesture of the prosecutor. This type of transfer could also be considered, if the prosecutor successfully withdraws his motion, and if in the opinion of the court there is not any reason to discontinue the proceeding.